

Opnieuw verkijkt rechter zich op eenzijdig verzoekschrift tegen tv-uitzending

Het zou niet meer gebeuren en toch is het opnieuw gebeurd: ondanks een eerdere veroordeling door het EHRM voor dit soort preventieve inmenging in de journalistieke expressievrijheid is toch weer, op eenzijdig verzoekschrift, een beschikking gewezen tegen een aangekondigde tv-reportage. Dit keer overkwam het de VRT, met een reportage in Koppen. Pas na derdenverzet kon het programma toch uitgezonden worden.

Dirk Voorhoof

Op 2 december 2015 zou de VRT een Koppen-reportage uitzenden over grooming, met daarin verslag van een experiment dat aantoonde hoe volwassenen via sociale media contacten leggen en afspraken maken met jongeren, in dit geval met schoolmeisjes van 13 en 14 jaar. De Koppen-redactie maakte in samenspraak met een schooldirectie een vals Facebook-profiel onder de fictieve

naam Thomas Geys. Het profiel werd aangevuld met een profielfoto van een 13-jarige jongen die daarvoor zijn toestemming had gegeven. De naam Thomas Geys was gekozen omdat hij niet voorkwam op Facebook. Al heel vlug had de onbestaande Thomas talrijke Facebookvriendinnetjes, van wie sommigen ook effectief een afspraak met hem maakten. Nadat de reportage in verschillende media was aangekondigd, nam de vader van een jongeman van 24, met een gelijklopende naam (Thomas Gijs), contact

met de VRT met het verzoek de naam Thomas Geys of Thomas Gijs uit de reportage weg te knippen. De vader was namelijk bezorgd dat het programma zijn zoon en het fenomeen grooming onterecht aan mekaar zouden linken. De VRT weigerde op het verzoek in te gaan, argumenterend dat het gebruik van de naam Thomas Geys de rechten van Thomas Gijs op geen enkele wijze kon schenden. De VRT benadrukte dat een profielfoto van een totaal andere jongeman werd gebruikt en dat het fictieve karakter

van het profiel en a fortiori van de gebruikte naam en foto in de reportage duidelijk werden benadrukt. Van associatie of verwarring met de echte Thomas Gijs kon volgens de VRT geen sprake zijn. Later in de namiddag van 2 december heeft Thomas Gijs dan een eenzijdig verzoekschrift conform artikel 584, lid 1 Ger. W. neergelegd. Hij voerde aan dat bij hoogdringendheid voorkomen moest worden dat de reportage hem ernstige reputatieschade zou toebrengen.

De ondervoorzitter van de rechtbank in Brussel legde enkele uren later aan de VRT verbod op om in de reportage nog gebruik te maken van de naam Thomas Geys en die naam ook te schrappen in de verschillende aankondigingen en verwijzingen naar de reportage, onder verbeurte van een dwangsom van 10.000 euro. Na betekening van de beschikking op 2 december 2015, kort voor het geplande uitzenduur, besliste de VRT om de aangekondigde reportage niet uit te zenden. De reportagemakers stelden dat het technisch niet mogelijk was op het dwangbevel van de rechter in te gaan. Maar bovenal wilden ze dat uit principe niet doen. De VRT kondigde kort daarna aan via een procedure in derdenverzet aan te sturen op de vernietiging van het dwangbevel gewezen op eenzijdig verzoekschrift. Hoofddargument van de VRT was dat het opgelegde dwangbevel strijdig was met de Grondwet dat preventieve overheidstussenkomst in de pers- en expressievrijheid verbiedt (artikel 18 en 25 GW). De VRT voerde ook de schending aan van artikel 10 EVRM, omdat die vorm van overheidsinmenging niet voorzien is bij wet in België, refererend aan het arrest in de zaak RTBF t. België van 29 maart 2011 en andere recente Belgische rechtspraak waarin die zienswijze nadrukkelijk bevestigd werd.

PREVENTIEVE CENSUR

Het is inderdaad niet de eerste keer dat een Belgische rechter preventief een tv-programma verbiedt. Het overkwam de VRT en VTM al meerdere keren. Toen enkele jaren geleden ook de RTBF met zo'n verbod werd geconfronteerd, naar aanleiding van een aangekondigd programma in de reeks *Au nom de la loi*, trok de omroep finaal naar het Europees Hof in Straatsburg. De RTBF voerde aan dat een preventief rechterlijk verbod in strijd was met de Belgische Grondwet en niet voorzien was bij wet. Het Europees Hof maakte in het arrest van 29 maart 2011 in de zaak-RTBF t. België duidelijk dat een pre-

ventief rechterlijk verbod van een tv-uitzending in België geen voldoende wettelijke basis heeft en een manifeste bedreiging inhoudt van de essentie van de expressievrijheid.

Sinds het arrest van het EHRM in de zaak-RTBF t. België is er geen juridische verantwoording mogelijk voor een uitzendverbod op rechterlijk bevel. Toch legde ook vorig jaar nog, in een procedure op eenzijdig verzoekschrift, de kortgedingrechter een verbod op tot uitzending van een aflevering van Telefacts op VTM. De beschikking van de voorzitter van de rechtbank in Brussel van 8 april 2014 poneerde dat het verbod van preventieve censuur niet van toepassing was op

het gebruik van de fictieve naam Thomas Geys kennelijk geen strafbaar opzet noch oogmerk hadden om te schaden, acht de rechter het verbod op een louter gebruik van de fictieve naam niet aanvaardbaar. De beschikking verwijst naar artikel 25 GW waardoor de censuur nooit kan worden ingevoerd en waardoor 'de vrijheid van pers, onder welke vorm dan ook, niet preventief aan banden kan worden gelegd'. Aan reportagemakers moet de vrijheid worden gelaten 'inzake concept en uitwerking van de uitzending'.

De beschikking besluit dat in de huidige stand van de wetgeving en rechtspraak van het EHRM 'een preventieve tussenkomst van

Sinds het arrest van het EHRM in de zaak-RTBF t. België is er geen juridische verantwoording mogelijk voor een uitzendverbod op rechterlijk bevel.

televisieprogramma's. Ze negeerde daarmee frontaal de rechtspraak van het EHRM. Het wekte daarom weinig verbazing toen in de procedure op derdenverzet, na de kennisgeving van de juridische argumenten van VTM/Telefacts, het bevelschrift van 8 april 2014 is vernietigd. De uitspraak op derdenverzet van 29 april 2014 bewees nog maar eens dat al te vaak, roekeloos, een uitzend- of publicatieverbod via eenzijdig verzoekschrift wordt opgelegd, met miskennis van een reeks basisprincipes van de rechtstaat.

GEEN WETTELIJK KADER

In de zaak VRT/Koppen heeft dit scenario zich nagenoeg herhaald en sneuvelde de beschikking van 2 december 2015 gewezen op eenzijdig verzoekschrift. In de beschikking op derdenverzet van 9 december 2015 poneert de rechter al meteen dat 'ook audiovisuele informatie van het censuurverbod geniet'. De beschikking vervolgt met te wijzen 'op het censuurverbod en het zeer grote belang dat het Hof te Straatsburg zeer terecht hecht aan de persvrijheid', al blijft er nog wel een heel kleine opening voor een preventieve rechterlijke tussenkomst in functie van een belangenafweging met andere fundamentele rechten. Maar die belangenafweging is slechts mogelijk 'bij schending van een duidelijke wettekst, waarbij men ondermeer kan denken aan overtreding van de Strafwet'.

Omdat de reportagemakers van Koppen bij

de kortgedingrechter principieel niet te verantwoorden is' en 'elke preventieve maatregel in persaangelegenheden in de regel verboden (is), of het nu gaat om geschreven of audiovisuele pers'. Aanvullend benadrukt de beschikking dat 'enkel een wijziging van de Grondwet, die duidelijk een mogelijkheid tot preventieve maatregelen zou voorzien, binnen welbepaalde gevallen en met specifieke modaliteiten, elke twijfel (zou) kunnen opheffen en de kortgedingrecht toelaten om er nog in de toekomst gebruik van te maken'. Maar tegelijk wordt verduidelijkt dat bij gebrek aan wettelijke basis en louter op grond van een 'praetoriaans kader' de uitoefening van preventieve gerechtelijke controle op de media principieel strijdig is met artikel 10 EVRM.

Dirk Voorhoof doceert mediarecht aan de Universiteit Gent en is lid van het Human Right Centre en het Center for Journalism Studies. Hij is ook lid van de Vlaamse Regulator voor de Media en van het European Centre for Press and Media Freedom.

Voorz. Rb. Brussel (derdenverzet) 9 december 2015, inzake VRT t. Thomas Gijs

www.legalworld.be

Opties

De beschikking van 9 december 2015 legt de bal in het kamp van de (grond)wetgever. De eerste optie is het mogelijk maken van een vorm van preventieve rechterlijke tussenkomst, maar dat staat op gespannen voet met de oproep in artikel 25 GW dat de censuur in België 'nooit' kan worden ingevoerd. De tweede optie is het uitwerken van een wettelijke basis om te vermijden dat in de toekomst onverantwoorde rechterlijke tussenkomsten in de pers- en expressievrijheid kunnen gebeuren via procedures op eenzijdig verzoekschrift.

Inspiratie kan geput worden uit het wetsvoorstel nr. 961/1 dat op 29 december 2010 in de Kamer werd ingediend door Dirk Van der Maelen en Renaat Landuyt (SPA). Het wetsvoorstel stelt de inlassing voor van een nieuw artikel in het gerechtelijk wetboek (artikel 1028/1): 'Betreft de vordering een publicatie of de uitzending van een programma via de media, beveelt de rechter al naar gelang de rectificatie ervan, de verplichte inlassing dat de publicatie of het programma het voorwerp is van een rechtsgeding dan wel dat de verzoeker de publicatie of het programma als lasterlijk, beledigend of inbreuk op het recht op privacy beschouwt'. Geen publicatie of uitzendverbod dus, maar andere voorlopige maatregelen. Op die manier kunnen op grondwetsconforme wijze en rekening houdend met artikel 10 EVRM de persvrijheid en de rechten van anderen verzoend worden, zonder preventief verbod door de rechter. Eerder een rectificatierecht dus, dat snel uitgeoefend kan worden, waardoor informatie wordt toegevoegd. Dat sluit ook aan bij de tekst en de geest van Grondwet, onverminderd de andere rechtsmiddelen die de betrokkenen achteraf kunnen aanwenden, zoals een recht van antwoord, een burgerlijke aansprakelijkheidsvordering of een eventuele straffklacht. (DV)